

*Глушкова Т.С., Осадча А.В., Шкіринець В.М.
Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕТНОТУРИЗМУ В УРБОСЕРЕДОВИЩІ

Анотація. В дослідженні були охарактеризовані перспективи розвитку етнотуризму у середовищі українських міст. Розглянуто різні види історико-культурних ресурсів як основних носіїв етнонадбань, збереження та примноження яких у сукупності з розвинутою інфраструктурою міст сприятиме диверсифікації етнотуристичної пропозиції. Запропоновано заходи, що сприятимуть розвитку екотуруризму в урбосередовищі.

Ключові слова: етнотуризм, історико-культурні ресурси, урбосередовище.

Annotation. The prospects for the development of ethnic tourism among Ukrainian cities was described in the research. The different types of historical and cultural resources as major carriers ethnic heritage, preservation and enhancement which together with good infrastructure will help bridge diversification of the ethnic tourism offer was considered. The activities that promote ethnic tourism in urboenvironment was proposed.

Keywords: ethnic tourism, historical and cultural resources urboenvironment.

Постановка проблеми. У продовж ХХ ст. відбулася еволюція туризму, і сьогодні - це вже не розвага представників вищого соціального прошарку, а невід'ємна сфера життєдіяльності населення більшості країн світу. Для задоволення потреб сучасної людини в насиченому позитивними емоціями дозвіллі сьогодні існує більше 50 видів туризму. Серед них, особливої уваги заслуговує етнічний туризм, оскільки його розвиток сприяє і культурному

збагаченню туристів зокрема, і зменшенню регіональних відмінностей ідентичності населення.

Актуальність даної теми визначає те, що Україна має цінні природні та історико-культурні ресурси, що характеризуються етнічним забарвленням та можуть бути атрактивними як для вітчизняних туристів, так і для іноземних.

Аналіз основних досліджень. Серед науковців, які досліджували окремі проблеми етнотуристичної тематики можемо виокремити результати Бочана І.О.[1], Дідовича І.І., Дідович А.П. [2], Кузьмука О.І. [4], Чорненької Н.В. [7], та інших. Проте, вектори розвитку етнотуризму в урбосередовищі України, які характеризуються комплексністю заходів на макро і мікрорівнях, досліджені недостатньо.

Мета дослідження. Метою нашого дослідження є: окреслити перспективи розвитку етнотуризму у містах України. Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що розробка заходів у запропонованих напрямках розвитку етнотуризму в урбосередовищі сприятиме диверсифікації туристичної пропозиції, збільшенню доходів від туристичної галузі на всіх рівнях національної економіки та зменшенню регіональних відмінностей ідентичності населення України.

Об'єктом дослідження є етнотуризм в в урбосередовищі. Предметом дослідження – окреслення бази розвитку етнотуризму в середовищі українських міст та визначення перспектив розвитку даного напрямку.

Основний текст. Тлумачення етнотуризму характеризується відмінними підходами у різних науковців. Тому, зазначимо, що у нашому дослідженні ми будемо розглядати етнічний туризм з точки зору Бочан І.О., який розглядає його як «важливу складову людських цінностей, як специфічний вид людської діяльності, мотивацією якої є пізнання краєзнавчих та країнознавчих ресурсів, ознайомлення з цінностями етнографічних груп у місцях їх компактного проживання на території України. Мета етнотуризму полягає у відвіданні етнотуристичного регіону нашої держави для ознайомлення з культурою,

побутом, традиціями, діалектами, кухнею, образотворчим мистецтвом місцевих жителів» [1, с.1.].

Основу розвитку етнотуризму в урбосередовищі складають історико-культурні туристичні ресурси, розташовані в містах. Історико-культурні туристичні ресурси (ІКТР) – це сукупність пам'яток духовної та матеріальної культури, що створені в процесі історичного розвитку суспільства на певній території, мають пізнавальне значення і можуть використовуватися для туристичної діяльності. Незалежно від сезону та пори року, такі об'єкти приваблюють туристів, що позитивно впливає на стан розвитку туризму.

Кожен із видів ІКТР поділяють на підвиди. Так, археологічні пам'ятки охоплюють ареали первісного заселення, кургани, стоянки і поселення; давні городища (прості) та давні городища (складні), забезпечені лініями оборони з дитинцем [3, с. 69].

Пам'ятки історії – це меморіальні пам'ятки, пов'язані з історичними подіями, війнами, національно-визвольними змаганнями, бойовими традиціями, а також пам'ятники учасникам історичних подій, та відомим історичним діячам.

Архітектурні пам'ятки та пам'ятки містобудування поділяються на архітектурні ансамблі, пам'ятники оборонного будівництва, сакральні споруди, народної архітектури, громадські споруди, палацо-паркові ансамблі й сучасні пам'ятки архітектури.

Мистецькі пам'ятки як вид ІКТР – це пам'ятки професійних і народних художніх промислів, музеї, які експонують пам'ятки образотворчого, декоративно-ужиткового та інших видів мистецтва.

Етнографічні пам'ятки – етнографічні музеї з відповідною експозицією, музеї народної архітектури та побуту, фольклорні пам'ятки усної та писемної творчості, яскраво виражені й добре збережені народні традиції тощо [3, с. 73].

Особливістю ІКТР є те, що вони мають повсюдний характер розташування, і визначити їх значення для туризму дуже важко, адже кожен із таких пам'яток може вирізнятися особливою цінністю [5] Окрім того, зауважимо, що не вся спадщина минулого належить до ІКТР. До них варто зарахувати лише ті

історико-культурні об'єкти, котрі добре вивчені, мають суспільно-виховне значення і саме тому можуть бути використані для задоволення туристичних потреб певних туристичних груп, що формуватимуться за інтересами. [3, с. 66].

В Україні під охороною держави перебувають понад 70 тисяч історико-культурних пам'яток, серед них понад 12 тис. особливо цінних у туристичному плані пам'яток архітектури, які є зразками монументальних витворів мистецтва, починаючи від III ст. до н. е.

Пам'ятки історії та архітектури нерівномірно розміщені на території України. Більшість із них знаходиться в західних областях, а також у Київській, Хмельницькій, Вінницькій, Чернігівській, Сумській областях та в Республіці Крим. Східні й південні області не є настільки багатими на пам'ятки архітектури, — це пов'язано з пізнім освоєнням території, тому найдавніші з них датуються XVII ст., [3].

Найбільше пам'яток історії та архітектури розміщено у Львові (2500) та Львівській області. Це пояснюється давнім освоєнням цієї території, віддаленістю від театрів воєнних дій минулого, порівняно високим економічним розвитком та значною густотою населення. Львів розташований на перехресті важливих торговельних шляхів з півночі на південь і з заходу на схід. У Львові збереглися визначні пам'ятки, починаючи від XII ст. Особливо цінними є архітектурні ансамблі площі Ринок (XV—XIX), вулиць Вірменської (XIV—XIX) та Руської, які занесені до списку світової архітектурної спадщини ЮНЕСКО. Мистецьку цінність європейського масштабу мають ансамблі Успенської церкви (XVI—XVII), Святоюрського (XVIII) та Вірменського (XIV—XVIII) соборів; Домініканського костелу (XVIII).

Другим містом в Україні за кількістю пам'яток архітектури є Київ (понад 1500). Передусім це споруди епохи Київської Русі — Золоті ворота (1037), Софіївський собор (1037), Видубицький монастир (XI), ансамбль Києво-Печерської лаври (XI). Зважаючи на виняткову художню цінність, за рішенням ЮНЕСКО, ансамбль споруд Софіївського собору та Києво-Печерської лаври внесені до списку світової культурної спадщини.

Кам'янець-Подільський — місто-заповідник, що за кількістю пам'яток архітектури (понад 150) посідає третє місце в Україні. Особливу цінність становлять Стара фортеця (XI—XVІІІ), церкви, костели, житлові та цивільні споруди.

В Україні збереглися пам'ятки, пов'язані з колонізацією Причорномор'я стародавніми греками. Це руїни Херсонесу і Пантікапея в Криму, Ольвії в Миколаївській області [3].

Через часті напади на землі України іноземних загарбників на її території споруджено чимало замків і фортець, які мають європейське значення. До найцінніших варто віднести замки в Ужгороді, Кременці, Луцьку, Острозі та ін.

Характерними елементами пізнавальних ресурсів є соціальні та природні об'єкти, явища, події, походження яких тісно пов'язане з територією та історією як України, так і інших країн. До них належать, зокрема, місця, пов'язані з життям, діяльністю або перебуванням в Україні всесвітньо відомих письменників, художників, політичних діячів [3].

Поєднання історико-культурних ресурсів з розвиненою інфраструктурою міста створює платформу для розробки туристичних пакетів, які містять основні та додаткові послуги, що забезпечують комплексний та комфортний відпочинок туриста.

Важливо для розвитку етнотуризму організувати синергетичну діяльність усіх рівнів національної економіки.

Так, пріоритетні напрями менеджменту державного туризму повинні бути орієнтовані, перш за все, на:

- розвиток соціальних програм у етнотуризмі, у тому числі в бюджетних організаціях (інсентив-туризм),
- розвиток культурно-масових програм (подійєвий туризм);
- стимулювання розвитку інфраструктури туристичних послуг;
- реконструкцію історико-культурних об'єктів у зонах екологічного відпочинку;

- співпрацю з науковими організаціями, у т.ч. зарубіжними, стимулювання туристичного бізнесу в містах;
- удосконалення інформаційної політики (зокрема інформаційна підтримка туристичних об'єктів державного значення);
- розвиток громадських форм управління туристичним комплексом (профільних об'єднань та асоціацій підприємців).

На мікрорівні розвитку етнотуризму сприяли б такі заходи як:

1. Розробка нових тематичних напрямів екскурсійної діяльності.

Кожний тематичний напрям повинен мати свою структуру, водночас у розробці повинен враховуватися принцип модульності та комплексності, що дає можливість створення розгалуженої мережі туристичних та екскурсійних маршрутів. Розвиток етноспрямованого туризму призведе до поживлення туристичного потоку і сприятиме розвитку туристичної індустрії в цілому [7].

2. Позиціонування етнічних маршрутів на міжнародних ринках.

Необхідно створити зацікавленість у розширенні екскурсійних турів туристичними підприємствами. Деякі науковці [2, с.18] стверджують, що грамотні підходи до організації етнотурів, можуть виступати конкурентною перевагою вітчизняних підприємств на міжнародному ринку.

Результатом успішного впровадження заходів усіх рівнів національної економіки варто очікувати підвищення прибутковості туристичних фірм та об'єднання суспільств в регіональному вимірі. Знання туристів, які вони отримують під час етноподорожей розширюють уяву на національно-культурні самобутність населення різних регіонів, знайомлять з рівнем сучасної культури, запобігають поширенню негативних стереотипів стосовно культурної й мовної ідентичності, щодо відмінностей жителів різних регіонів України. Соціальні дослідження підтверджують, що низький рівень внутрішньої географічної мобільності населення України є чинником поглиблення регіональних відмінностей ідентичності [4]. Водночас, респонденти наголосили, що отримати знання про громадян, які проживають у різних регіонах краще всього в ході поїздок та спілкування з місцевими жителями. Це дає більш повну інформацію

про життя співгромадян в інших регіонах для подолання стереотипів та упереджень [6].

Висновок. Таким чином необхідність розвитку етнічного туризму підкреслюють два аспекти: економічний та соціальний. З одного боку, цей вид туризму має позитивний вплив на розвиток туристичної галузі загалом, підвищуючи рентабельність туристичного бізнесу та поповнюючи державні бюджети. З іншого – сприяє зменшенню регіональних відмінностей ідентичності населення України, що є надзвичайно необхідним у сучасних умовах, що характеризуються розбіжностями у ключових культурних цінностях серед населення окремих регіонів України. При цьому, акцент на урбосередовище, при розробці етнотуристичних продуктів, забезпечить його комплексність та якість.

Література:

1. Бочан І. О. Вступне слово про етнотуризм / І. О. Бочан. // Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Львівський інститут економіки і туризму. - Львів. – 2001. – С. 196.
2. Дідович І. І. Використання етнотуризму як один із факторів підвищення конкурентоспроможності українських туристичних компаній на міжнародному туристичному ринку / І. І. Дідович, А. П. Дідович. // Львівський інститут економіки і туризму. — Львів : ЛІЕТ,. – 2011. – С. 426.
3. Кузик С. П. Географія туризму / С. П. Кузик. – Львів: Знання, 2011. – 271 с.
4. Кузьмук О. І. Культурний туризм як інструмент формування національної ідентичності [Електронний ресурс] / О. І. Кузьмук. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://tourlib.net/statti_ukr/kuzmuk.htm..
5. Чорненька Н. В. Аспекти розвитку етнотуризму в містах / Н. В. Чорненька // Львівський інститут економіки і туризму. — Львів : ЛІЕТ,. – 2011. – С. 426.

6. Озеленення міських зон зарубіжних міст [Електронний ресурс]. – 2016.
– Режим доступу до ресурсу: <http://www.vinzelenbud.com.ua/novyny/presa-pro-nas/ozelenennia-miskykh-zon-zarubizhnykh-mist.html>.

7. Спільна ідентичність громадян України: підгрунття, виклики, шляхи формування. // Національна безпека і оборона. – 2007. – №9. – С. 26.